Roberts Zīle: Vēsture un politika – ko sola «Saskaņas centrs»?

18.06.2011 21:50

Roberts Zīle, Eiropas Parlamenta deputāts (”TB”/LNNK–ECR)

Grāmata “Nākotnes melnraksti: Latvija 1934. – 1940.”

Šajās dienās aprit 61 gads kopš traģiskajiem 1940. gada 16. un 17. jūnija notikumiem, kad PSRS militāro draudu iespaidā Latvijas valdība bija spiesta pakļauties Maskavas ultimātam un ielaist Latvijas teritorijā neierobežotu PSRS karaspēku. Dažas dienas vēlāk PSRS speciālais sūtnis Latvijā A. Višinskis sastādīja jauno Latvijas valdību. Latvija nonāca pilnīgā padomju armijas varā, kas saskaņā ar 1909. gada Hāgas un 1949. gada Ženēvas starptautiskajām konvencijām ir būtiska okupācijas pazīme. Iesākās Latvijas nelikumīga inkorporācija Padomju Savienībā un tālākais latviešu tautas ciešanu ceļš.

Tāda ir starptautiski pieņemtā notikumu gaita Latvijā, uz kuras pamata vairākums padomju blokā neietilpstošo pasaules valstu vēlāk neatzina tās iekļaušanu PSRS, uzskatot to par nelikumīgas okupācijas sekām. Uz šā pamata tika atjaunota Latvijas valstiskā neatkarība, nevis no jauna dibināta Latvijas valsts.

Krievijas ārpolitika šo skatījumu nekad nav pieņēmusi, un tas nepārsteidz, jo Krievijai kā PSRS tiesību mantiniecei līdz ar to būtu jāuzņemas morālas un materiālas saistības pret reiz okupētajām Baltijas valstīm. Taču novērotājus vajadzētu pārsteigt tam, ka Krievijas nostāju, kas neatbilst Latvijas nacionālajām interesēm, atbalsta gan Saeimas otras lielākās frakcijas priekšsēdētājs, gan viens no vadošajiem Latvijas žurnālistiem.

Runa ir par nupat iznākušo Jāņa Urbanoviča, Jura Paidera un Igora Jurgena grāmatu “Nākotnes melnraksti: Latvija 1934. – 1940.”. Autori ir paveikuši lielu darbu, rūpīgi apkopojot daudzus dokumentus, kas saistīti ar Latvijas ārpolitikas un iekšpolitikas norisēm 1939. un 1940. gadā, īpašu uzsvaru liekot uz Ulmaņa režīma un daudzu Latvijas politiskās elites pārstāvju centieniem noslēpt no sabiedrības patiesos draudus un attēlot PSRS kā Latvijai draudzīgu valsti.

Tas ir pareizi – vēsture ir jāataino pēc iespējas objektīvāk, nevairoties no pamatotas Latvijas augstāko amatpersonu kritikas.

Taču, daudzkārt pieminot objektīvus un patiesus faktus, tikpat daudz faktu grāmatā tiek noklusēti. Autoru koncepcijas pamatā ir tēze, ka Latvijas politiskā elite apzināti un labprātīgi padevās nonākšanai PSRS ietekmes sfērā, ieskaitot neierobežoto padomju karaspēka ielaišanu Latvijas teritorijā 1940. gada 17. jūnijā. Respektīvi, Latvijas pārstāvju klusējošā piekrišana leģitimizē PSRS tālākās darbības, neļaujot runāt par okupāciju.

Protams, šāds traktējums no starptautisko tiesību viedokļa ir nepamatots. Latvijas piekāpšanās jau kopš 1939. gada 5. oktobra “savstarpējās palīdzības līguma” ar PSRS un PSRS armijas kontingenta izvietošanas Latvijas teritorijā tika panākta atklātu militāro draudu iespaidā, pie Latvijas robežām

demonstratīvi koncentrējot milzīgus padomju bruņotos spēkus. Šīs darbības PSRS veica atbilstoši 1939. gada 23. augustā ar Vāciju noslēgtajam nelikumīgajam t. s. Ribentropa–Molotova paktam par ietekmes sfēru sadali Austrumeiropā. Tāpat autori, šķiet, apzināti ir izvairījušies no precīzāka PSRS 1940. gadā Latvijas teritorijā veikto darbību atspoguļojuma un šo darbību starptautiski tiesiskā izvērtējuma.

Tā ir vēsture. Taču, kā grāmatas ievadā zīmīgi uzsver pats J. Paiders, "vēsture un vēstures akcenti ir būtiska mūsdienu politikas sastāvdaļa. (..) Ja kāds politiskais grupējums vēlas mainīt valsts ekonomisko un politisko virzienu, tam jāmaina arī svarīgu vēstures jautājumu interpretācija vai dažkārt pat jāveic tieša vēstures falsifikācija, kas arī norāda nākotnes attīstības virzienu".

Un te nu rodas jautājums – kādu tad politisko virzienu pārstāv grāmatas autori, no kuriem viens ir partijas "Saskaņa" valdes priekšsēdētājs? Tās pašas partijas, kuru daudzi latvisko partiju politiķi bieži vien piesauc kā potenciālo vai pat vēlamo valdības koalīcijas partneri nākamajā Saeimā.

Vai tikai šis virziens līdz ar daudzām citām pēdējā laika tendencēm Latvijas politikā – imigrācijas režīma atvieglošanu Krievijas pilsoņiem, cīņu par enerģētiskās atkarības no Krievijas saglabāšanu, stāstiem par latviešu tautas iedzimtu nespēju pārvaldīt valsti – neved tajā pašā virzienā, kur 1940. gadā? Un vai, pieminot Latvijas politiskās elites sadarbības centienus ar PSRS 1939. un 1940. gadā ekonomiskā izdevīguma labad, grāmatas autori nevēlas šo pašu kursu ieturēt arī šodien?

Vēsture atkārtojas. Cerams, šoreiz kā farss.

Raksts publicēts laikrakstā "Latvijas Avīze" (Nr 118, 18. – 20. jūnijs).
Raksts pārpublicēts no Roberta Zīles bloga.